

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2025-08-06**Vårt diarienummer:** ADM/2025:546**Ert datum:** 2025-06-19**Er beteckning:** U2025/01519

Bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har inga synpunkter på förslaget om att bevilja studiestöd till personer som tvingats lämna Ukraina. CSN vill dock lämna följande kommentarer till det remitterade förslaget.

2.2 Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ger inte en grundläggande rätt till svenskt studiestöd

Uttrycket *grundläggande rätt till svenskt studiestöd*, finns inte i lagstiftningen och förekommer normalt inte heller i förarbetsuttalanden som berör utländska medborgares rätt till svenskt studiestöd. Det kan mot den bakgrunden framstå som att *grundläggande rätt* är en helt ny typ av rättighet som införs för de utländska medborgare som berörs av promemorian. CSN uppfattar inte att det är avsikten och det finns därför skäl att överväga att avstå från att använda det uttrycket och i stället enbart tala om rätten till svenskt studiestöd.

4 Personer som tvingats lämna Ukraina ska ges rätt till studiehjälp och studiemedel

Studiestödet kan bidra till effektiva studier

Lagstiftaren har i tidigare förarbetsuttalanden uttryckt att studiestöd endast ska utgå till den som är inlemmad i det svenska samhället eller den som är invandrad på så sätt att det står klart att han eller hon kommer att stanna i Sverige.¹ CSN vill uppmärksamma att i det fall en utlänning uppburit studiestöd i form av studielån, och denne sedan lämnar landet, försvåras CSN:s arbete med att säkerställa återbetalningen av lånen. Det innebär således en ökad risk för kreditförluster.

CSN kan även konstatera att det är få av de utländska medborgare som beviljas något av de tidsbegränsade uppehållstillstånd som i dag finns uppräknade i studiestödslagen som uppfyller arbetsvillkoren för rätt omställningsstudiestöd. CSN bedömer mot den bakgrunden att det kan anses vara obehövt att begränsa rätten till omställningsstudiestöd för den i promemorian berörda

¹ Se t.ex. prop. 2005/06:134 s.20 och prop. 1971/81 s.27.

gruppen. En enhetlig tillämpning för samtliga studiestöd förenklar för de studerande som berörs.

Personer som har ett uppehållstillstånd kopplat till rådets genomförandebeslut ska ges en grundläggande rätt till studiehjälp och studiemedel

Det framgår inte tydligt av promemorian om de utländska medborgare som berörs av den föreslagna lydelsen i 2 kap. 4 b § respektive 3 kap. 4 b § studiestödslagen även ska prövas enligt 2 kap. 4 a § respektive 3 kap. 4 a § samma lag, i de fall uppehållstillståndet har upphört att gälla. Mot bakgrund av det förslag som lämnats i betänkandet Mottagandelagen - En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68), och eftersom förslaget till ny paragraf införs efter 2 kap. 4 a § respektive 3 kap. 4 a § studiestödslagen, tolkar CSN det som att de inte ska omfattas av denna paragraf. CSN önskar dock att det klargörs i den fortsatta beredningen av ärendet.

Den grundläggande rätten till studiestöd ska bara gälla personer med tillräcklig anknytning till Sverige

CSN vill uppmärksamma att lagstiftaren i tidigare sammanhang har krävt att utländska medborgare ska ha vistats minst två år i Sverige för att anses ha en tillräcklig anknytning hit.² Det är också den period som krävs för att en person med uppehållsrätt i Sverige ska ha så kallad varaktig anknytning hit, och därmed kunna beviljas rätt till svenskt studiestöd.³ De flyktingar och skyddsbehövande som har något av de tillfälliga uppehållstillstånd som finns uppräknade i 2 kap. 4 § fjärde stycket respektive 3 kap. 4 § fjärde stycket studiestödslagen kan emellertid beviljas studiestöd utan krav på närmare anknytning eftersom det har bedömts att de ska stanna i Sverige.⁴

Förslaget om att rätten till studiestöd inte ska gälla under de första tolv månaderna av uppehållstillståndets sammanlagda giltighetstid innebär en ökad komplexitet i handläggningen av berörda ärenden hos CSN (se kommentar under avsnitt 7.2.2).

5 Ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter behövs inte

CSN delar bedömningen att det inte behövs något ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter, eftersom förslaget inte innebär en utökning av behandlingen av personuppgifter. CSN behandlar redan i dag sådana personuppgifter som är aktuella när berörda utländska medborgare ansöker om studiestöd från CSN. Förslaget kommer dock innebära att fler personer med sådana uppehållstillstånd ansöker om studiemedel. Se kommentar till avsnitt 7.2.1 om antal prövningar av rätt till studiestöd läsåret 2024/25.

² Se t.ex. prop. 2005/06:134 s. 29 ff.

³ Se 2 kap. 4 § tredje stycket respektive 3 kap. 4 § tredje stycket studiestödslagen (1999:1395) samt 6–9 §§ Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2006:7) om utländska medborgares rätt till studiestöd.

⁴ Se prop. 1971/81 s.27.

6 Ikraftträdande

CSN har inget att invända mot förslaget ikraftträdandedatum. CSN vill dock upplysa om att det valda ikraftträdandedatumet och övergångsbestämmelsen kan innebära svårigheter vad gäller möjligheten för den studerande att få ett positivt beslut om rätt till studiestöd i tid till en studiestart i nära anslutning till årsskiftet.

7.2.1 Konsekvenser för statens budget

Upplysningsvis vill CSN informera om att CSN under förra året hanterade cirka 1 600 ärenden gällande studerande från Ukraina för prövning av rätt till studiehjälp. CSN prövade under samma år ansökningar om rätt till studiemedel för cirka 350 studerande från Ukraina.

7.2.2 Konsekvenser för Centrala studiestödsnämnden

Förslaget innebär ett ökat behov av administration under en begränsad period precis vid ikraftträdandet. Ärenden om studiehjälp för läsåret 2025/26, som fått helt avslag före årsskiftet, kommer att behöva sökas ut och prövas på nytt. Ansökningar om studiemedel som avslagits före årsskiftet och som avser studier under våren 2026 kommer också att behöva prövas på nytt i de fall den studerande begär omprövning. Det utökade antalet personer som beviljas svenskt studiestöd med anledning av förslaget innebär vidare en ökad årlig administrativ kostnad för CSN.

CSN begär full kostnadstäckning för reformen genom ett höjt förvaltningsanslag som täcker den ökade årliga administrationen för handläggning med 1 miljon kronor årligen.

Beslut om detta remissvar har fattats av tf. rättschefen Pernilla Björck efter föredragning av verksjuristen Cecilia Ljung och utredaren Alexandra Swenning. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklarna Stefan Nilsson och Lina Olofsson deltagit.

Pernilla Björck

Cecilia Ljung

Alexandra Swenning